

Torsdag med THORS

4.11.82

RUNDA SVAR har ingenting med "runda ord" att göra, men uttrycket kan ge felaktiga associationer och bör helst undvikas, råder prof. Thors i dagens språkliga "professorsrunda" som bl.a. också signalerar grönt ljus för formuleringar med "FLEST".

Ett ord som ibland leder till missuppfattningar är **rund**. Inte **rund** i fysisk bemärkelse ("bollen är rund" o.dyl.), utan **rund** i överförda betydelser. En frågande har noterat att det i en intervju med en mycket framstående kyrkans man talades om **runda svar**. Vad menas med det, "runda svar" kan inte rimligtvis ha något att göra med "runda ord" i det sammanhanget.

Ordet **rund** har på sistone börjat synas i två överförda betydelser. Den ena uppträder i synnerhet i uttrycket **runda ord** "oanständiga ord", som främst förekommer i rikssvenskt språkbruk, men som också torde vara bekant för många hos oss.

Den andra överförda och aktuella betydelsen är, såvitt jag vet, typisk i modernt finlandssvenskt språkbruk. Det talas i synnerhet om **runda svar** — "intetsägande svar, svar som är så invecklat formulerade att de inte säger något alls". **Rund** i det uttrycket (och i liknande fall) synes bero på finskt inflytande; jag har mig åtminstone bekant att det finska **pyöreä** "rund" förekommer i uttryck som **pyöreä päätös** "ett beslut som inte leder någon vart, ett intetsägande beslut".

Det torde vara bäst att inte använda uttryck som **runda svar**. Den som känner till uttrycket **runda ord** och dess syftning på "oanständiga ord" kommer helt automatiskt att tänka på det, när han hör talas om "runda svar". Den frågande har gjort det, jag har själv gjort det — och jag tror inte vi är några speciella fall.

Samme frågande tar upp ett annat uttryck som är vanligt. I hans fråga nämns exemplet "ett fartyg är på väg in i Persiska viken för att söka olja". Från vårt dagliga liv kan flera exempel på **söka** i liknande användning nämnas. Låt oss tänka på uttrycket "jag skall söka barnen från barnträdgården".

Sådana uttryck med **söka** avser ju inte något sökande (men låter som om de hade den innebörden, om man inte är van vid dem). De måste klassificeras som fennicism, påverkade av det finska **hakea**. Det svenska ord som lämpar sig bäst både i satsen om oljan och i uttrycket om barnen är **hämta**. Det verbet har just den innebörden: "bege sig någonstans för att avhämta något" — och den innebörden är allmänt svensk. Det är skäl att vara på sin vakt mot **söka** i betydelsen "(av)hämta".

Från en annan frågande kommer ett par kritiska synpunkter. Den ena gäller **mesta** i uttryck som "Sveriges mesta mormor". **Mesta** i sådana uttryck har innebörden "mest framstående", "mest uppseendeväckande" eller liknande. Det förekommer ibland i rikssvensk press (kanske inte lika ofta nu som för några år sedan). Uttryckets effekt beror på att **mesta** i sådana fall är obrukligt i normalt språk. Det måste betecknas som skämtsamt slangartat — och kommer förhoppningsvis att förbli det. Det är inte något att efterapa.

Det andra uttrycket har börjat bli rätt vanligt, i synnerhet i Sverige (men förekommer någon gång i våra tidningar). Det kan exemplifieras med "Svensson fick **flest röster**" och med ett uttryck i en finlandssvensk tidning helt nyligen: "Flest **permitterade** inom textilindustrin".

Det som stöter somliga i dylika uttryck är givetvis den obestämda formen **flest**. Vi är vana att säga t.ex. **mest röster** eller (särskilt i skrift) **de flesta rösterna**. Jag förmodar att formen **flest** — som ännu för två decennier sedan i Svensk handordbok betecknades som "provinsiell" — har kommit till i anslutning till den obestämda, allmänt svenska formen **mest**.

I fråga om **flest** är jag inte negativt inställd, i motsats till insändaren. Jag tycker personligen att **flest** (röster, osv) är en god nyhet. Men meningarna är som synes delade.

Carl-Eric Thors

Torsdag med THORS

11.11.82

FRÅN SVERIGEFINNE till Skrapabulla vandrar prof. Thors i dagens opus där flera frågor från läsekretsen tas upp till behandling.

Har ni andra frågor som ni vill få besvarade och kommenterade? "Torsdag med Thors"-brevlådan på Hbl:s redaktion står öppen för er!

I vanligt språkbruk — åtminstone i vanlig finlandssvenska — brukar ju termen **finländare** användas, när det är tal om både finlandssvenskar och finnar, alltså om medborgare i vårt land, utan hänsyn till språket. Men hur gör vi när vi talar eller skriver om dem som har flyttat till Sverige?

Man ser ofta termen **sverigefinländare**, och den passar bra för utvandrarerna som grupp, utan hänsyn till språket. En insändare tar upp problemet med den term som bör brukas, när vi talar om landsmän som ställer krav på undervisning och finskspråkig service. Det är då självklart inte fråga om finlandssvenskar i Sverige, utan om finnar som ställer speciella krav på att bli betjänade på sitt eget språk. Han menar att man borde tala om dessa som **sverigefinnar**. Det är alltså fråga om en del inom gruppen **sverigefinländare**.

Jag delar helt den frågandes uppfattning: utvandrarer med finskt modersmål är **sverigefinnar**, utvandrarer från Finland — utan hänsyn till språk — är **sverigefinländare**.

En annan frågare kommenterar termerna **i medlet av** (som jag skrev om nyligen och som jag är negativ

till) och **i mitten av**, som är det allmänt svenska uttrycket. Han säger sig använda **i medlet av** dels som en term för stora tidsenheter (t.ex. "i medlet av seklet"), medan **i mitten av** har snävare gränser.

Jag har funderat på saken, men måste säga att det inte finns någon skillnad mellan uttrycket för min språkkänsla. En blick i Akademiens stora ordbok visar att "i medlet av maj" etc. finns i dess språkmaterial, och jag har i höst läst diverse texter av vanliga finlandssvenska skribenter som använder bägge uttrycken utan åtskillnad, så vitt jag kan se.

Från ett tredje håll kommer en fråga som gäller konstruktionen **jag skriver Dig**. Frågeställaren undrar, om man verkligen kan lämna bort till i det fallet. Hon föredrar bestämt "jag skriver till Dig".

Det är klart att det vanliga uttrycket är **skriva till någon** (t.ex. "jag skriver till Dig", "jag skriver några rader till Dig"). Konstruktionen "skriva någon ett brev" förekommer i synnerhet i äldre svenska, men börjar numera förefalla något främmande och föråldrad. Vi skall alltså utan betänkligheter skriva "jag skriver ett brev till Dig".

Till slut ett ord som en nordfinländsk läsare tar upp: **skrapabulla** om det sista, senfödda barnet i en syskonskara.

Egentligen betyder **skrapbulle** "bulle som bakats av hopskrapade degrester". Den betydelse som frågaren nämner har utvecklats ur användningen om deg. F.ö. är **skrapkaka** känt, i varje fall i Sverige, i bildlig betydelse, således om det sista barnet i en syskonskara.

Carl-Eric Thors